

המדרש ומדברי תורה ואפילו בשעת מיתה, שנאמר (במדבר יט) "זאת התורה אדם כי ימות באהל", אפילו בשעת מיתה תהא עוסק בתורה. אמר ר"ל אין דברי תורה מתקיימין אלא במו שממית עצמו עליה, שנאמר "זאת התורה אדם כי ימות באהל": (גם בניטין פ' הניזקין):
 דף פה ע"א אמר ר' חיזא בר אבא א"ר יוחנן מאי דכתיב (דברים יט) "לא תסיג

עין איה

כזאת, עד כדי חפץ ביטול החיים והתמעטות צורת הרחבתם בגללה. וכמו כן א"א לתורה שתתקיים באדם כ"ז שרצונו קשור רק בצד הנמוך שבה, בצד המתקן את התוכן של חיי החברה, כתיקון המדות והמעשים מצד עצמן. אמנם דוקא האוחז בפנימיות תשוקתו את צד העליון של התורה, היקר בעצמו מכל החיים כולם, וכיוצא החיים בשביל תשוקת התורה מרחבת את לבבו, בהכירו שהיא בעצמה היא אוצר חיים עליונים נעלים ונשאים מכל חיי זמן ועולם, הכרה זו, העולה על ראש הפסגה, שמראה את פעולתה ביותור החיים ועידוניהם בשביל חבת התורה, היא מקשרת את כל פרטי התורה באור כללותה, והכל מתקשר באבוקה אחת בנפש הלומד המתאחד עם אורה של תורה, והיא מתקיימת בידו. "זאת התורה אדם כי ימות באהל", אז חי הוא תמיד חיים שלמים עמה, "כי מוצאי מצא חיים"¹.

התברותיים שתהיה יד האדם באדם לטובה ולא לרעה. על כן עיקר תוכן תורת מוסר זו מיוסדת) על החיים הזמניים, וכל זמן שיש לאדם קישור עם החיים יש ערך לתורה כזו. אמנם נעלה היא תורת ד', שכל עניניה, גם הקולעים למטרת חיי החברה, הנם מיוסדים כדי לתקן את החברה באופן כזה שכללות רוחה ופרטי אישיה יהיו נטועים לחיי עולם. ע"כ, אין הפרש בין הקישור אל התורה, בין הזמן שהאדם מקושר אל החיים, לבין הרגע האחרון שעליו להפרד מהחיים החברותיים ולעלות אל החיים הנצחיים. וגם האוהל, החברותא של ת"ח, החידוד של ביהמ"ד, שכל אלה הנם נראים כדברים שרק ריעות החיים מחייבת אותם, הנם נעוצים בעמקי הנצח והקדושה, שהזמן וחיי החול ע"י הם מתקדשים, ע"כ, אל ימנע אדם א"ע מביהמ"ד ומד"ת אפילו בשעת מיתה, שנאמר "זאת התורה", הולכת ומאירה בכל אור הוייתה ופרטיה המלאים קודש וחיים עליונים, גם כשהם קולעים לחיי המעשה שבתחתיות ארץ. ע"כ, גם "אדם כי ימות, באוהל", הוא ראוי להיות בחברת ריעות של ת"ח, אוהבי תורת ד' וחושקיה ככל עו חייהם, כי באור חיי הנצח שלה ילך תמיד מחיל אל חיל².

ה. אמר ר"ח ב"א אריו"ח, מ"ד "ל"ת גבול רעך אשר גבלו ראשונים", גבול שגבלו ראשונים לא תסיג. האור האלהי שכתורה שעשה את כל ישראל ריעים זה לזה¹, הרי הוא מתגלה בתור צורה עליונה על כל החומר הגדול שהיה כבר אצור באוצר האנושי מחיי הראשונים. ואלה היסודות אשר נקלטו מידיעת העולם ויסודות המוסר הפשוטים, הנה הנם הגבולים הראשונים, שעליהם ועל ידם מתחממים כל הגבולים היותר מפורטים, המתעלים עליהם באיכותם וכמותם, מפני שהם תולדות האור האלהי העליון. אבל גדולה היא האזהרה שלא להסיג גבולות עולם הללו, שגבול הריעות הישראלית וכל תוכני התורה האלהית מעורבים עמהם. הגבולים אשר גבלו ראשונים, הקודמים למושג "רעך" שבא באחרונה, בעילוי ונשמה יתירה מיוחדת לך, אל תסיג אותם.

ו. אר"ל, אין דברי תורה מתקיימים אלא במו שממית עצמו עליה, שנאמר "זאת התורה אדם כי ימות באוהל". ההתקשרות המוחלטה שהתוכן הרוחני העליון מתקשר בנפשו של אדם השואף אליו, היא תלויה בראשית פסגתה בתמצית היותר עליונה של הענין הנשגב. כשהאדם פונה אליה, מנשא עצמו למעלה העליונה בצפייתו, הולכים כל ארחותיו בקישור למטרה קדושה זו, וחיייו מקושרים גם בשביליהם הקטנים למגמת הקודש, והכל מתקיים בידו. ערך התורה בשביל החיים לבדם, ביחוד בחיי הזמן, לא [ינוכל] להוציא אל הפועל שקיקה עליונה

ו. 1. פירוש: על ידם. 2. תהילים פד, ח. ברכות סד, א. 3. 1. משלי ת, לה. ח. 1. עיין רבינו בחיי שמות יא, ב.